



ב"ה

פרשת ויחי

"ויגוע ויאסף אל עמיו" יעקב אבינו לא מת

רש"י מט, לג.

אין כח בעולם שיש לו שליטה על יהודי

דובר כבר כמה פעמים^[1] אודות... פירוש הבעל שם טוב^[2] בלשון המשנה^[3] "ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו",

ובהקדמה: כיון שמדובר אודות "אתם קרויין אדם"^[4], בני ישראל שנקראים "בנים למקום"^[5], "בנים אתם לה' אלקיכם"^[6] - הרי גם אם משהו ירצה להעניש אותם, אין אפשרות שתהיה לו שליטה עליהם; ואילו הקב"ה בעצמו - הרי אינו שייך לעונשין חס ושלום, כמו שכתוב^[7] "מפי עליון לא תצא הרעות", אבל אף על פי כן, הרי צריך להיות בעולם ענין של "דין", כי, לולי זאת יהיו "חטיי' סגיאין" (כדאיתא במדרש^[8]), כיון שלא תהיה מניעה עבור היצר הרע שנקרא כלב^[9], שאין לו תקנה אלא במקל^[10], והעצה לזה, על ידי זה ש"נפרעין מן האדם מדעתו"

שבתחילה שואלים אותו: כיצד צריכים להתנהג - לפי דעתו - עם אדם שעשה ענין מסויים. וכאשר פוסק את הדין, ששכרו או ענשו כך וכך, הרי לפי מה שפסק "מדעתו", בחשבו שהמדובר הוא אודות פלוני - נפרעין ממנו על ענין הדומה לו, גם כאשר עתה הרי זה "שלא מדעתו", שכן, בידעו שהדבר נוגע אליו, רצונו לחזור בו.

על פי זה מובן גם דיוק לשון המשנה^[11] "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", תחילה "דין" ואחר כך "חשבון" - דלכאורה, תחילה צריכים לערוך חשבון, ואחר כך יכול להיות דין ופסק-דין, (כקושיית המפרשים

[12] - כי, בתחילה שואלים אותו מהו ה"דין" על עשיית דבר פלוני, ואחר כך עורכים עמו "חשבון" האם דין זה מתאים אליו.

וכפי שהובאה ראייה לדבר [13] - שהרי "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא" [14], ובנדון דידן, אין זה רמז בלבד, אלא מפורש הדבר בתנ"ך:

בענין דוד המלך ובת-שבע - כתיב [15]: "וישלח ה' את נתן אל דוד... ויאמר לו שני אנשים היו בעיר אחת אחד עשיר ואחד רש, לעשיר היה צאן ובקר הרבה מאד ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה... ויבוא הלך לאיש העשיר ויחמול לקחת מצאנו ומבקר לעשות לאורח הבא לו ויקח את כבשת האיש הרש ויעשה לאיש הבא אליו", וכאשר דוד המלך פסק את דינו של האיש העושה זאת, אמר לו נתן הנביא: "אתה האיש!"

ולכאורה: מהו הצורך בכל אריכות ההקדמה הנזכרת לעיל, ולמה לא אמר לו לכתחילה שעשה דבר בלתי-רצוי?

אלא, ככל סיפורי התורה למדים גם מסיפור זה הוראה - עד כמה גדול כחו של יהודי, אפילו מי שלא כדבעי, שאי אפשר להיות "נפרעין" ממנו אלא רק כאשר נתן רשות על זה, "מדעתו", ואי אפשר לעשות עמו "חשבון" כל זמן שלא פסק בעצמו את ה"דין", כבסיפור הנזכר לעיל, שרק לאחר שדוד פסק את הדין, אזי אמר לו נתן הנביא "אתה האיש".

ואם הדברים אמורים בצד הבלתי-רצוי, היפך הטוב - הרי על אחת כמה וכמה שכן הוא כאשר שואלים אצל יהודי אודות ענין טוב, ובודאי ישיב באופן הטוב ביותר,

...ובנוגע לעניננו: כאשר רבינו נשיאנו, כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר, בעל ההילולא, נסע ממדינת רוסיא - וכפי שאמר כמה פעמים שהיה זה בעל-כרחו [16] - הנה בעברו את הגבול, אמר, שאף על פי שישנו גבול גשמי, הפסק גשמי, מכל מקום, אין להתפעל מזה, וימשיך להיות הקישור כמקודם, ככל פרטי הדברים שבזה, הן בדברים שבכתב, במכתבים שכתב, ועוד יותר, בדברים שאמר אז בעל-פה.

...כלומר: גם כאשר נשמתו היתה מלובשת ומוגבלת בגוף גשמי (שהרי גם גופו של צדיק תופס מקום גשמי), היה בכחו לפסוק שהגבול הגשמי לא יפסיק, אלא ימשיך לעמוד בקישור עם היהודים שהיו שייכים אליו לפני עברו את הגבול, ובאופן שהקישור יהיה לא רק ממנו אליהם, אלא גם מהם אליו, אף על פי שהם אינם בדרגא שלו, ואצלם ענין המקום מפסיק ומרחיק כו'.

ואכן פעל זאת - שנסיעתו ממדינת רוסיא לא הפריעה לקשר כו', וכאמור, לא רק לקשר שלו לאלו אשר ילכו בדרכיו, אלא גם בכיוון השני, מצדם של אלו שחפצו בקשר זה, שהיה כמקודם, ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע ל"על כרחך" של הנסיעה מרוסיא - כן הוא גם בנוגע ל"על כרחך" שבדברי המשנה^[17] לאחרי הפיסקא "על כרחך אתה חי":

מי שמסתכל רק בעיני בשר, ולא רק בשר גשמי, אלא גם בשר חומרי - יכול לומר שנעשה חס ושלום הפסק וגו'. אבל האמת היא - ש"מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש"^[18], כשם שלא השפיע ה"על כרחך" של השילוח ממקום גשמי אחד למשנהו, כן לא יכול להשפיע ה"על כרחך" בענין ההפסק כו', בה בשעה שפסק דין על עצמו, שהפסק של גבול כו' לא יפסיק אותו מלפעול עם אותם יהודים שחינך והעמיד, וימשיכו ללכת בדרכיו.

יום ב' פ' בשלה, יו"ד שבט,
ה'תשכ"ו,

- [1] ראה שיחת יום ב' פ' בשלה, יו"ד שבט תשי"ט ס"ג; תש"כ בתחלתה (תו"מ חכ"ה ע' 18 חכ"ז ע' 299 ואילך), וראה גם שם ח"ה ריש ע' 207; חל"א ס"ע 73, וש"נ.
- [2] ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקי"ב ואילך. וש"נ.
- [3] אבות פ"ג מט"ז,
- [4] יבמות סא, רע"א. וש"נ.
- [5] אבות שם מי"ד.
- [6] פ' ראה יד, א.
- [7] איכה ג, לח.
- [8] ב"ר פי"ב, טו.
- [9] ראה שם פכ"ב, ו. זח"ג רלח, א (ברע"מ).
- [10] שמו"ר פיט, ב.
- [11] אבות שם מ"א.
- [12] ראה תויו"ט שם. ועוד.
- [13] בלקוטי מהר"ן סי' קיג, בינה לעתים דרוש סג.
- [14] ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס' ישנים יומא לח, ב. זח"ג רכא, א. זו"ח קה, א.
- [15] שמואל-ב יב, א ואילך.
- [16] ראה אג"ק שלו ח"ב ריש ע' ה. סה"ש תרפ"ח ע' 4 ובהערה 6 שם. וש"נ. וראה גם תו"מ ח"א ע' 26 הערה 22. וש"נ.
- [17] אבות ספ"ד.
- [18] סוטה יג, סע"ב.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה